

Mika Levy

Tatamilla tuulee: japanilaiset aikido-opettajat Suomessa

Japanilainen kamppailulaji aikido rantautui Suomeen keväällä 1970. Tällöin pietarsaarelainen Trygve Forsstén toi Ruotsista japanilaisen aikido-valmentajan Toshikazu Ichimuran esittämään lajia Turkuun ja Helsinkiin. Esitysten jälkeen harjoittelu alkoi kurssimuotoisena, ja jo samana vuonna perustettiin lajin kattojärjestö Suomen Aikidoliitto ry. Ichimura asui Uppsalassa ja toimi aikidon pohjoismaisena pääopettajana kaksi vuosikymmentä. Hän vieraili Suomessa kymmenisen kertaa vuosittain, kunnes palasi pysyvästi kotimaahansa vuonna 1986.¹

Ichimuran ohella Suomessa kävi lukuisia muita japanilaisia aikido-opettajia lajia edistämässä. Heidän vaikutuksensa korostui kuitenkin vasta 1980- ja 1990-luvuilla, sillä ensimmäisen seitsemän toimintavuoden aikana Ichimura oli ainoa vakituisesti Suomessa vierailut japanilaisopettaja. Aikidon levittämisestä, uusien harrastajien hankkimisesta ja heidän kouluttamisestaan vastasivat suomalaiset harrastajat. Lajin tason kohottaminen ja suomalaisten ohjaajien koulutus oli kuitenkin japanilaisten opettajien hoidossa.² Aikidon kehitys Suomessa oli siten vahvasti sidoksissa japanilaisiin auktoriteetteihin. Uusi, vierasperäinen laji olisi tuskin jäänyt elämään ilman alkuperämaasta tulleiden opettajien opastusta. Vähintään

yhtä merkittävä tekijä oli kuitenkin suomalaisten palava innostus aikidon harrastamista kohtaan.

Tässä artikkelissa käsittelen japanilaisten opettajien asemaa ja merkitystä suomalaisen aikidossa. Selvennän myös suomalaisten aikidoharrastajien sekä Suomen Aikidoliiton suhteita japanilaisiin opettajiin. Suhteet eivät aina sujuneet mutkattomasti, sillä kulttuurien väliset erot aiheuttivat joskus ongelmia. Aikido itsessään toi muiden budolajien³ ohella eksoottisia tuulahduksia suomalaiseen liikuntaan. Tämän lisäksi lajeja opettaneet japanilaiset välittivät liikuntakulttuuriimme uusia toimintamalleja, tapoja ja arvoja, jotka näkyvät edelleen tatameilla ja muovautuvat suomalaisten käsissä uuteen uskoon. Artikkelin lopussa tarkastelen lyhyesti millaisia vaikutteita japanilaisten aikido-opettajien kautta suomalaiseen liikuntakulttuuriin on siirtynyt.

Artikkelini pohjautuu syksyllä 2006 Joensuussa tarkastettuun yleisen historian pro gradu -tutkielmaani "Aikidon tie suomalaiseen liikuntakulttuuriin".

Aikido syntyy ja leviää

Toisen maailmansodan jälkeen Yhdysvaltojen miehitysjoukot kielsivät kamppailulajien harjoittamisen Japanissa. Vuonna 1948 Japanin opetusministeriö myönsi kuitenkin luvan aikidon harjoittamiseen, sillä sen katsottiin edistävän rauhaa ja oikeutta.⁴ Ministeriön luvasta huolimatta sosiaalinen ilmasto ei suosinut budolajeja 1950-luvun taitteessa, vaan niistä puhuttiin jopa demokratian vihollisina. Tilanne korjaantui vasta vuoden 1952 jälkeen, jolloin Japani sai suvereenitensä takaisin ja maan jälleensuoritus alkoi.⁵

Aikidon perustaja Morihei Ueshiba (1883–1969) ei halunnut rajata luomaansa lajia vain japanilaisille. Päinvastoin hän hyväksyi ulkomaisetkin harrastajat ja kannatti lajin levittämistä.⁶ Aikidon leviäminen Japanin ulkopuolelle käynnistyi 1950-luvulla, kun Tokiossa sijaitseva lajin päämaja Hombu-Dojo ryhtyi lähettämään nuoria kasvattejaan ympäri maailmaa. Euroopan ensimmäiset aikido-dojot (harjoitussalit) avattiin Ranskaan, Italiaan, Saksaan ja Englantiin.

Pohjoismaista ensimmäisenä oman aikido-opettajan sai Ruotsi Toshikazu Ichimuran saapuessa maahan vuonna 1966. Suomeen Ichimura saapui keväällä 1970, ja ensimmäisten näyttösten jälkeen hän jäi Suomeen opettamaan kesäkuun puoliväliin saakka⁷

Ichimuran värikkäät vaiheet

Ichimura oli tarkka siitä, keitä aikidon opettajia Pohjoismaihin tuli. Hänen muutettuaan Uppsalaan vuonna 1968, Göteborgiin saapui japanilainen Takeji Tomita. Ichimura suhtautui Tomitaan myönteisesti, sillä heillä oli ollut yhteisiä opettajia. Sen sijaan 1970-luvun alussa Suomessa vierailleet japanilaiset opettajat Ota ja Honda eivät saaneet yhtä suopeaa vastaanottoa. Otasta suomalaiset olisivat halunneet pysyvän valmentajan, mutta sekä Ota että Honda vetäytyivät harjoittelusta Ichimuran käsittelyn jälkeen. Tomitan kanssa Ichimura tuli toimeen, mutta molemmilla opettajilla oli ongelmia omien oppilaittensa kanssa.⁸

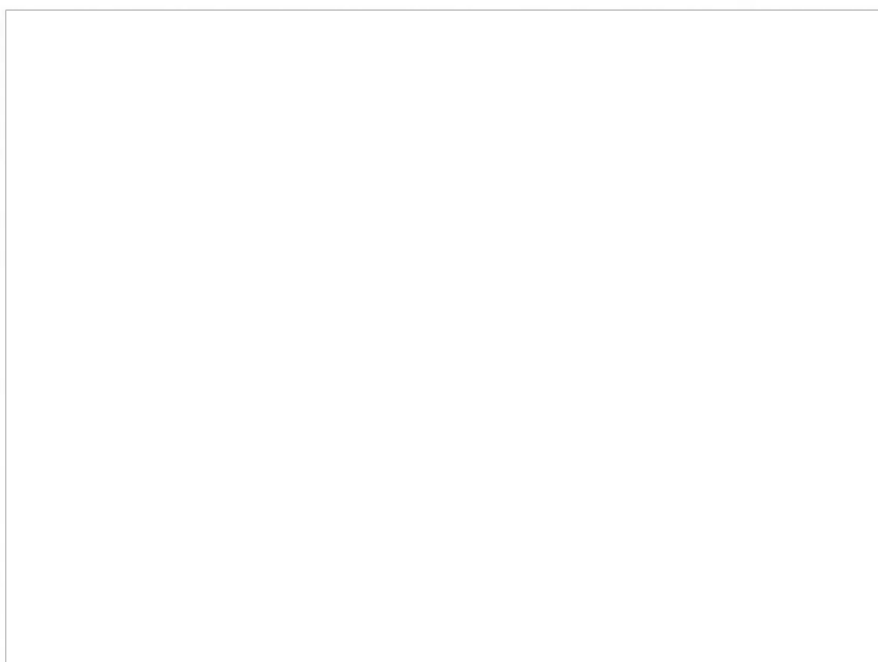
Ichimuran vanhimmat ruotsalaiset oppilaat toimittivat vuonna 1983 Ichimuralle kirjeen, jossa häntä moitittiin pohjoismaisten arvojen ja tapojen vastaisesta toiminnasta. Kirje oli epäluottamuslause. Ichimura oli esiintynyt loukkaavasti ja ankarasti monia harjoittelijoita kohtaan varsinkin Ruotsissa. Ichimuran epäonnistuminen henkilösuhteissa johtui sekä hänen luonteestaan että kovasta ja vanhanaikaisesta koulutuksesta, jonka hän itse oli saanut. Kirjeen seurauksena japanilaisvalmentajan ja ruotsalaisten aikidoseurojen väliset suhteet viilenivät, mutta seurojen keskinäinen yhteistyö tiivistyi. Oppilaiden väheneminen johti luonnollisesti siihen, että Ichimuralle tuli vaikeaksi saada toimeentuloa aikidovalmentajana. Ichimuran ja harrastajien välillä esiintyi jännitteitä myös Suomessa. Esimerkiksi Pietarsaareissa intressiriidat johtivat siihen, että Ichimuraa ei enää pyydetty Pietarsaareen opettamaan.⁹

Ichimura oli syvästi uskonnollinen, ja hän oli Pohjoismaissa asuessaan kääntynyt erääseen kristilliseen uskonlahkoon. Sen seurauksena hän ryhtyi siteeraamaan harjoituksissa raamattua. Koska aikidon harrastajat halusivat pitäytyä uskonnollisuuden ulkopuolella, koettiin uskonnolliset viittaukset häiritsevinä. Ichimuran vastoinikäymisiä lisäsi myös se, että Hombu-Dojo

ei antanut hänelle taloudellista tukea huolimatta siitä, että hän oli Hombu-Dojon nimeämä Pohjoismaiden pääopettaja.¹⁰

Toimeentulon epävarmuus, epäonnistuminen henkilösuhteissa ja ulkopuolinen paine olivat todennäköisesti suurimmat syyt Ichimuran poislähtöön vuonna 1986. Monille suomalaisille aikidoharrastajille se merkitsi joutumista yllätykselliseen tilanteeseen, kun ei enää ollut "isää", joka olisi määrännyt miten asioiden tulisi olla. Suomalaisen aikidovalmentajan Juhani Laisin mukaan lähtö oli joillekin sokki, mutta toisille jopa riemunaihe. Joka tapauksessa tilanne aikidorintamalla oli ollut pysähdyksissä, koska Ichimuran ohitse ei ollut lupaa mennä. Tilanne laukesi vasta Ichimuran lähdettyä. Tämän jälkeen aikido alkoi kehittyä Suomessa itsenäisempään suuntaan. Uusi suuntaus kuvastui muun muassa suomalaisten pyrkimyksinä hakea kontakteja muihin ulkomaisiin aikido-opettajiin.¹¹

Ichimuran lähdön jälkeen tärkeimmäksi keskustelunaiheeksi nousi kysymys siitä, kuka ottaisi hänen paikkansa. Aikidoliitto teki periaaterat-

Moriteru Ueshiba kaatamassa hyökkääjää kokyo-bo-heitolla. Hyökkääjän kädet ovat suojaamassa kasvoja voimakkaalta heitolta, joka perustuu lantion kiertoliikkeeseen. (Kuva Toni Nikkanen)

kaisun, jonka mukaan liitto sai kutsua Hombu-Dojon hyväksymiä opettajia Suomeen. Tämän jälkeen sekä suomalaiset että ruotsalaiset esittivät Hombu-Dojolle toivomuksen, että Pohjoismaiden päävalmentajaksi ei nimitettäisi ketään yksittäistä opettajaa, vaan maat saisivat vapaat kädet kutsua haluamiaan ohjaajia.¹² Ichimurasta saadut kokemukset osoittivat, että riippuvuutta japanilaisista opettajista haluttiin vähentää.

Yhteistoiminta ei aina sujunut ongelmitta myöskään toisen budolajin, karaten piirissä. Karaten historiaa ja lajin sulautumista suomalaiseen liikuntakulttuuriin tutkinut Jyrki Talonen kertoo japanilaisten karateopettajien ajautuneen jo 1970-luvulla erimielisyyksiin suomalaisten kanssa. Riidat koskivat muun muassa johtamistapoja, rahaa, tyyllisuuntasidonnaisuutta ja harjoitusmenetelmiä.¹³ Kyse oli siis pitkälti samoista syistä kuin Ichimuran kohdalla aikidossa. Ainoastaan tyyllisuuntien kirjo ei aikidossa ollut kovin suuri, eikä niitä eroteltu toisistaan yhtä tiukasti kuin karatessa.

Yasuo Kobayashi ja Kazuo Igarashi

Ichimura ajautui riitoihin myös monien muualla Euroopassa opettaneiden japanilaisten aikido-opettajien kanssa. Kiistat päättyivät vasta, kun Ichimuran opettaja Yasuo Kobayashi tuli Suomeen vierailulle vuonna 1977. Kobayashilla oli tapana lähettää oppilaitaan ulkomaille, jolloin selvisi kuinka nämä menestyisivät kansainvälisesti. Näin tapahtui myös Ichimuran kohdalla. Kobayashin Suomen vierailun yhtenä tarkoituksena olikin tulla katsomaan, kuinka hänen oppilaansa oli pärjännyt. Kobayashin vierailulla oli kauaskantoinen merkitys. Hänen ansiostaan muun muassa Ichimuran neljäksi vuodeksi lakkauttama kyu-vyöarvojärjestelmä¹⁴ saatiin kuntoon vielä samana vuonna.

Kobayashi mahdollisti myös seuraavana vuonna tapahtuneen japanilaisen Kazuo Igarashin tulon Suomeen sekä Ruotsiin. Igarashi oli Ichimuran ohella ollut Kobayashin oppilaana, ja Suomen Aikidoliitto kutsui hänet yhdessä Ruotsin Budoliiton aikidojaoston kanssa. Igarashi oleskeli Suomessa pitkiä aikoja vuosina 1978 ja 1979 toimien valmentajana jaksoittain Helsingissä, Turussa ja Kuopiossa.¹⁵

Aikidoliiton pitkäaikainen puheenjohtaja Kai Perttula vieraili vuonna 1988 Hombu-Dojolla, jossa neuvoteltiin Suomen Aikidoliiton ja Hombu-

Dojon välisistä suhteista. Neuvottelujen tuloksena Hombu-Dojo nimesi Kobayashin ja Igarashin Suomen dan-graduoinneista (mustien vöiden kokeet) vastaaviksi opettajiksi. Tämän myötä Ichimuran jättämä aukko dan-graduoinneista vastaavana auktoriteettina tuli paikatuksi. Seuraavina vuosina Kobayashin ja Igarashin rooli suomalaisessa aikidossa tuli entistä keskeisemmäksi heidän pitäessään vuosittaiset graduoinnit sekä kouluttaessaan suomalaisia harrastajia. Vuoden 1987 jälkeen he vakiintuivat pääohjaajiksi valtakunnallisille pääsiäis- ja kesäleireille, jotka olivat lajiliiton vuosittaisia päätapahtumia.¹⁶

Kobayashiin ja Igarashiin oltiin tyytyväisiä. Se välittyi muun muassa Aikidoliiton julkaisemien aikido-lehtien kirjoituksista, joiden sivuilla molempia keuhuttiin taitaviksi ja ystävällisiksi opettajiksi.¹⁷ Juhani Laisin mukaan käytäntö, jonka mukaan Kobayashi ja Igarashi tulivat huolehtimaan suomalaisten dan-graduoinneista, osoittautui hyväksi ratkaisuksi. Pian japanilaisvalmentajat ryhtyivät ottamaan myös vanhimpia suomalaisia harjoittelijoita mukaan graduointien tuomarointiin. Vastuun siirtämisellä he pyrkivät johdonmukaisesti tekemään suomalaisista itsenäisiä graduointien suhteen.¹⁸

Suomalaiset ja ruotsalaiset yhteistyössä

Kobayashin ja Igarashin rinnalle kolmanneksi merkittäväksi opettajaksi vakiintui Seishiro Endo. Endo vieraili ensi kertaa Suomessa vuonna 1986 yksityisesti kutsuttuna, ja liitto järjesti hänen ohjaaman harjoitusleirin kaksi vuotta myöhemmin. Endosta tuli 1990-luvulla Aikidoliiton kolmas dan-graduoinneista vastaava opettaja. Kuten Igarashin, myös Endon kohdalla suomalaiset ja ruotsalaiset tekivät yhteistyötä, sillä japanilaiset valmentajat kutsuttiin Skandinaviaan yhteistuumin.¹⁹

Suomen, Ruotsin ja Norjan lajiliittojen välillä toimi vuosina 1987–1991 Nordiska Aikidomöte -yhteistyöfoorumi. Sen avulla pyrittiin rakentamaan yhteispohjoismaista aikidoidentiteettiä ja vahvistamaan Skandinavian asemaa "aikidopolitiikassa" muuhun Eurooppaan nähden.²⁰ Vuoden 1991 jälkeen mainintoja aikidomöte-tapaamisista ei kuitenkaan enää löytynyt. Yhteistyö jatkui henkilötasolla sekä seurojen välillä. Esimerkiksi pietarsaarelaiset ja tukholmalainen Farstan aikidoklubb tekivät

vierailuja toistensa luokse, ja Turku Aikikai kutsui tukholmalaisen Iyasan kanssa useaan otteeseen Igarashin Japanista.

Liittotasolla pohjoismainen yhteistyö jatkui Nordiska aikidomöten jälkeen Suomen ja Ruotsin Aikidoliittojen välillä. Liitot kutsuivat vuosittain yhdessä jopa neljä japanilaista opettajaa valmentamaan Pohjoismaihin. Molemmat kattojärjestöt hyötyivät menettelystä, sillä tällä tavoin opettajien matkakustannukset voitiin puolittaa.²¹

Aikidoliitto vakiinnuttaa linjansa

Suomen Aikidoliitto kutsui Kobayashin, Igarashin ja Endon ohella muitakin japanilaisia opettajia Suomeen, mutta säännöllisesti kutsuttuja olivat vain edellä mainitut valmentajat. Japanilaisten opettajien vierailujen järjestäminen siirtyi 1990-luvun aikana enenevässä määrin Aikidoliitolta seuroille. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta liiton tehtäväksi jäi hoitaa dan-graduoinneista vastaavien opettajien vierailut. Esimerkiksi vuosina 1992 ja 1999 Aikidoliitto ei järjestänyt muiden ulkomaisten opettajien leirejä.²²

Seurat solmivat 1990-luvulla useita uusia suhteita japanilaisiin opettajiin ja järjestivät oma-aloitteisesti heidän vierailujaan Suomeen.²³ Syitä seurojen aktiivisuuteen on löydettävissä ainakin kaksi. Yhtäältä Aikidoliitto siirsi tarkoituksellisesti vastuuta leirien järjestämisestä jäsenseuroilleen. Toisaalta seurojen resurssit 1990-luvulla olivat edellistä vuosikymmentä paremmat aikidon vakiinnutettua paikkansa suomalaisessa liikuntaelämässä.

Aikidoliiton kutsumat ulkomaiset aikido-opettajat olivat lähes yksinomaan japanilaisia. Sen sijaan aikidoseurat kutsuivat ahkerasti myös eurooppalaisia opettajia. Etenkin Ruotsista ja Ranskasta hankittiin valmentajia. Useimmat näistä ulkomaisista opettajista tulivat Suomeen ensi kertaa 1990-luvun alkupuolella, jonka jälkeen seurat jatkoivat heidän kutsumistaan uudelleen. Tavaksi tuli lisäksi, että yhden seuran hankittua "oman" ulkomaisen opettajan, tämä kutsuttiin parin vuoden päästä ohjaamaan myös johonkin toiseen seuraan.²⁴ Menettely helpotti taloudellisesti seuroja, joissa opettaja vieraili, sillä seurat kykenivät yhteistoimin jakamaan opettajan matkakustannukset. Kasvava ulkomaisten opettajien

suosio viestitti myös aiempaa vapaammasta ilmapiiristä. Jokainen seura sai valita suosikkinsa, eivätkä sen enempää japanilaiset kuin Aikidoliittoon pyrkineet kahlitsemaan seuroja.

Omavaraista vai ulkoa ohjattua?

Ulkomaiset opettajat olivat vahvasti esillä suomalaisessa aikidossa. Vuosina 1970–2000 Suomessa vieraili lajiliiton kutsumana 11 japanilaista opettajaa, joiden ohjaamien leirivuorokausien määräksi kertyi 833. Liiton jäsenseurat puolestaan kutsuivat vuosina 1988–2000²⁵ yhteensä 10 japanilaista opettajaa, jotka opettivat 278 leirivuorokautta. Seurojen kutsumia muita ulkomaisia aikido-opettajia oli kaikkiaan 12, ja he opettivat seuroissa peräti 342 vuorokauden verran. Ulkomaisiin opettajiin panostusta on pidettävä korkeana, sillä harjoitusleirejä järjestettiin pääsääntöisesti vain viikonloppuisin ja useimmat seurat toimivat yhdistyspohjalta. Monille seuroille ulkomaiden opettajien leirit muodostuivat perinteiksi, joita jatkettiin vuosittain.²⁶ Aikidoliitto ja suomalaiset seurat hyödynsivät ahkerasti Hombu-Dojon antamaa lupaa kutsua maahan vapaasti haluamiin opettajiin.

Vahvasta ulkomaisesta panoksesta johtuen voidaan esittää kysymys, oliko suomalainen aikido ensimmäisen kolmenkymmenen vuoden aikana lainkaan omavaraista vai pikemminkin ulkoa johdettua, kontrolloitua toimintaa? Suomalaisen aikidopioneerin Rainer Variksen mukaan aikido oli Suomessa 1970-luvulla japanilaista ja muuttui vasta myöhemmin kansainvälisemmäksi²⁷. Se johtui epäilemättä Ichimuran keskeisestä, autoritäärisestä roolista. Selitystä Ichimuran tiukkaan kontrolliin voidaan etsiä tarkastelemalla japanilaista sosiaalista rakennetta. Japanissa ryhmät ovat tiiviitä ja sisäänpäin sulkeutuvia. Tästä johtuen on ymmärrettävää, että ryhmät eivät tule keskenään toimeen. Japanissa toimivat sellaiset suhteet, joissa eri ryhmät ja yksilöt ovat suorassa riippuvuussuhteessa toisiinsa. Tasavertaiset suhteet ovat vähäisiä, eikä suhteita samanlaisiin ryhmiin juuri ole. Tällaisesta rakenteesta japanilaiset tutkijat käyttävät nimitystä ”vertikaalinen rakenne”. Voidaan siis puhua vertikaalisista ihmissuhteista.²⁸

Hombu-Dojon päämiehen Moriteru Ueshiban mukaan Japanin sosiaalisesta rakenteesta johtuva vertikaalinen rakenne on olemassa myös

aikidossa. Kansainvälistymisen myötä kuitenkin demokratiaan perustuva horisontaalinen kommunikaatio on tullut välttämättömäksi.²⁹ Levitessään Japanin ulkopuolelle aikido on siis joutunut joustamaan hierarkkisesta sosiaalisesta järjestelmästäan kohti demokraattisempia toimintamalleja. Suomalaisessa aikidossa demokraattisiin toimintamalleihin siirryttiin vasta 1980-luvulla, jolloin suomalaiset saivat vapaat kädet kutsua maahan haluamiaan opettajia.

Aikidoliiton puheenjohtajana 1990-luvulla toimineen Harri Rautilan mukaan kansainvälisen toiminnan todellista vallankäyttöä ovat dan-graduoinnit, eli se, kenellä on oikeus myöntää dan-arvoja. Graduointioikeuksien saaminen perustuu Hombu-Dojon ja opettajien henkilökohtaisiin suhteisiin.³⁰ Suomessa Ichimuran jälkeen graduoinneista vastanneet japanilaiset opettajat siirsivät tarkoituksellisesti vastuuta suomalaisille. Dan-graduointioikeudet Suomessa muuttuivat myöhemmin kollektiivisiksi, jolloin graduoinneista ryhtyi vastaamaan kotimaisista voimista koottu

Aikidoon kuuluvat myös polviltaan suoritettavat tekniikat. Hyökkääjä (uke) on tarttunut kiinni ranteeseen, jonka jälkeen puolustautuja (nage) ohjaa hyökkäyksen voimaa hyväksikäyttäen uken sivulle. (Kuva Toni Nikkanen)

tekninen valiokunta. Suomessa dan-arvot eivät ole kansallisia, vaan graduoinnin jälkeen suoritettut vyöarvot lähetetään Hombu-Dojolle.³¹ Tällä tavoin Hombu-Dojo linkittyy suoraan Suomen Aikidoliittoon. Vyöarvojärjestelmä lieneekin vahvin ja konkreettisin linkki suomalaisen aikidon ja lajin alkuperämaan välillä.

Harjoittelun suhteen toiminta ei missään vaiheessa ollut täysin kotoista, ja siten omavaraista, eikä sellaiseen pyrittykään. Sen sijaan ulkomaisten ohjaajien vierailut koettiin rikkautena. Juhani Laisin mukaan jokaisella Suomessa vierailleella opettajalla on ollut oma arvokas panoksensa. Opettajien laaja kirjo on myös muuttanut monien tapaa harjoitella ja hahmottaa asioita.³²

Japanilaiset judo- ja karate-opettajat

Japanilaisten auktoriteettien vahva läsnäolo aikidossa ei ollut poikkeuksellista, kun lajin kehitystä verrataan judoon ja karateen. Japanilaiset opettajat olivat keskeisessä roolissa kaikkien näiden kolmen lajin ensi askeleissa Suomessa. Judon osalta lähetystösihteeri Shigemi Tagami auttoi lajin liikkeellelähdössä neljän ensimmäisen vuoden ajan, mutta oppia ja uutta tietoa haettiin rohkeasti myös ulkomailta. Ratkaisevana pontimena suomalaisen judon kehitykselle pidetään suhteiden luomista Belgian päävalmentajana toimineeseen Ichiro Abeen vuonna 1960. Abe vieraili sen jälkeen useaan kertaan Suomessa ja vaikutti merkittävästi judon kehitykseen.³³

Karaten osalta oppia haettiin aluksi pysäyttämällä Helsingissä vastaan tulevia japanilaisia ja kysymällä heiltä, osasivatko he karatea. Jos vastaus oli myöntävä, henkilöä pyydettiin opettamaan. Varsinaisena lähtölaukauksena suomalaiselle karatelle pidetään kuitenkin japanilaisen Tatsuo Suzukiin tuloa maahan vuonna 1967. Alkuaikoina Suomessa vaikutti muitakin japanilaisia lajin opettajia, jotka edustivat usein eri tyylisuuntia. Luonnollisesti seuroissa harjoiteltiin aina sen tyyli-suunnan mukaan, jota senhetkinen opettaja edusti.³⁴

Japanilaisten opettajien panos näyttää olleen keskeinen syy siihen, miksi lajit yleensä jäivät pysyvästi Suomeen. Jyrki Talonen pitää Japanista ulkomaille lähteneitä lajin ammattiopettajia tärkeänä tekijänä pohditta-

essa sitä, miksi juuri karate tuli Suomeen monien itämaisten kamppailulajien joukosta. Talosen mukaan muut itämaiset kamppailulajit alkoivat tulla julkisuuteen vasta 1960-luvulla. Vanhoja itämaisia lajeja oli opetettu yleensä vain valikoiduille oppilaille, eikä lajeja erityisemmin markkinoitu toisin kuin karatea ja judoa.⁵⁵

Opettajilta välittyi vaikutteita

Japanilaisten budolajien mukana suomalaisen liikuntaan on tullut sellaisia toimintamalleja, tapoja ja arvoja, joita ei ole aiemmin tavattu kotimaisissa liikuntamuodoissa. Näitä ovat esimerkiksi omintakeiset käytäytymissäännöt (dojoetiketti), yöarvojärjestelmä sekä pyrkimys yksilön kokonaisvaltaiseen kehittämiseen. Pääsääntöisesti näiden mallien, tapojen ja arvojen välittäjinä ovat toimineet japanilaiset opettajat. Kuinka hyvin uuteen ja omalaatuiseen systeemiin on sopeuduttu ja miten tarkkaan se on omaksuttu, on riippunut ainakin seuraavista tekijöistä:

- 1) aika (kulttuurien välisen kontaktin kesto)
- 2) konteksti (taustalla vaikuttava ympäristö)
- 3) laji (aikido) ja ennakkokäsitykset lajista
- 4) välittäjät (japanilaiset opettajat)
- 5) vastaanottajat (suomalaiset aikidoharrastajat)

Japanilaisten opettajien mallit vaihtelivat yksilöllisesti. Esimerkiksi Ichimura kahlitsi oppilaitaan ja pyrki luonteensa mukaisesti täydellisyyteen, joka johti välillä erimielisyyksiin.⁵⁶ Sen sijaan 1970-luvun lopulla suomalaiseen aikidoon vahvasti vaikuttaneita Kobayashia ja Igarashia pidettiin iloisina ja avoimina opettajina. Kobayashi itse ei myöskään odottanut suomalaisten adoptoivan kaikkia lajiin ja sen harjoitteluun liittyviä piirteitä sellaisenaan. Opetuksessa hän piti tärkeinä seikkoina toisten kunnioittamista ja harjoitteluun osallistumista muutoksen tai ihmisten muuttamisen sijaan.⁵⁷ Vastaavasti myös suomalaiset harrastajat suhtautuvat aikidoon eri tavoin. Toiset pyrkivät omaksumaan japanilaiset piirteet tarkasti ja harjoittelemaan niiden mukaisesti. Juhani Laisin mukaan "vanha kaartti" oli valmis melkein millaiseen kohteluun tahansa, sillä heidän oppimishalunsa

oli valtava.³⁸ Toiset harrastajat puolestaan hyväksyvät sen, että kaikessa ei tarvinnut pyrkiä japanilaisuuteen lajin oppiakseen.

Kilpailemattomuutta, henkistä puolta ja kehon tutkimista korostavana lajina aikido on välittänyt suomalaiseseen liikunta-ajatteluun sellaisia arvoja ja näkökulmia, jotka kilpa-urheilussa ovat jääneet taka-alalle tai niitä ei ole ollut mukana laisinkaan. Aikido on antanut näin panoksensa Henning Eichbergin esittämään liikuntakulttuurin murrokseen, joka sai aikaan sen, että suoritus- ja tulosurheilu joutuivat tekemään tilaa terveystä korostavan mallin kautta mietiskelevälle ruumiinkokemisen mallille³⁹. Uusien, itämaisperäisten liikuntamallien tuojina japanilaiset aikido-opettajat ovat olleet keskeisiä hahmoja. Heidän vaikutuksensa suomalaiseen liikuntakulttuuriin välittyi edelleen harjoitusleirien, koulutustapahtumien ja muun kanssakäymisen kautta.

Viitteet

- 1 Trygve Forssténin haastattelu, *Aikido-lehti* 1/1999, 16–17; Perttula, K. *Aikido 20 vuotta Suomessa* 1990, 12; Malmberg, J. *Aikido-lehti* 2/1980, 9.
- 2 Perttula, K. "Aikido 20 vuotta Suomessa", *Aikido-lehti* 1990, 12; Malmberg, J. *Aikido-lehti* 2/1980, 9–12; SaiL:n toimintakertomukset vuosilta 1970–2000, Suomen Aikidoliitto (SaiL).
- 3 "Budo" tarkoittaa sotilaallista tietä, taistelutaitoa, tarkoituksena kasvattaa harjoittajansa henkisesti ja fyysisesti, ks. Silenius, *Aikido harmonisen voiman tie*, cmt. 10.
- 4 Pranin, S. 1975, *Aiki news* #13. <<http://www.aikidojournal.com/article.php?articleID=545>> 11.1.2006; Ueshiba, M. 1996. Budo. *Teachings of the Founder of Aikido*, Tokio, Kodansha International, 19–20.
- 5 Fält, O. K. 1999. Julkaisussa Fält, O. K. Nieminen, K. Tuovinen, A. Vesterinen, I. *Japanin kulttuuri*, Keuruu, Otava, 153.
- 6 Ueshiba, K. 1978, *Aiki news* #31. <<http://www.aikidojournal.com/article.php?articleID=237>> 16.1.2006.
- 7 Ueshiba, K. 1985. *The Spirit of Aikido*, Tokio, Kodansha International, 117; Stenudd, S. 1998, <<http://www.arriba.se/budo/Sverige.pdf>> 7.3.2006; Malmberg, J. *Aikido-lehti* 2/1980, 9.
- 8 Stenudd, S. 1998, <<http://www.arriba.se/budo/Sverige.pdf>> 7.3.2006; Petteri Sileniuksen haastattelu 2.3.2002; *Aikido-lehti* 2/2000, 10.
- 9 Petteri Sileniuksen haastattelu 2.3.2002; Stenudd, S. 1998, <<http://www.arriba.se/budo/Sverige.pdf>> 7.3.2006; Trygve Forssténin haastattelu, *Aikido-lehti* 1/1999,

- 16–17; Laaksonen, T. 1992. *Kamppailijoilta dojolta tatamilta*, Turku, Serioffset, 77.
- 10 Holopainen, L. 1991. *Aikido suomalaisessa kulttuurissa*, folkloristiikan pro gradu -tutkielma Helsingin yliopistossa, 55; Petteri Sileniuksen haastattelu 2.3.2002.
- 11 Petteri Sileniuksen haastattelu 2.3.2002; Juhani Laisin haastattelu 13.4.2006.
- 12 Mäkeläinen, V. *Aikido-lehti* 2/1987, 3; *Aikido-lehti* 2/1986, 9; Holopainen, *Aikido suomalaisessa kulttuurissa*, emt., 56–57; *Budo-express* 5–6/1995, 11.
- 13 Talonen, J. 2003. Julkaisussa Roiko-Jokela, H. Sironen, E. *Kynäniekkoja, kivinyrkejä, mäki-matteja*, Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja, Jyväskylä, Atena Kustannus Oy, 65.
- 14 Vyöarvor Suomessa on jaettu juniorioppilasasteisiin (shoshinsa), aikuisoppilasasteisiin (yukyusha) sekä opettaja-asteisiin (yudansha). Oppilasasteet alkavat 6. kyusta ja päättyvät 1. kyuhun. Tämän jälkeen tulevat opettaja-asteet, jotka alkavat 1.danista ja jatkuvat aina 10. daniin asti. Portaittaisen vyöarvojärjestelmän tarkoituksena on muun muassa selvittää harjoittelun tarkoitusta ja helpottaa harjoittelijan etenemistä, ks. *Aikido-lehti* 1/1980, 16; Silenius, *Aikido harmonisen voiman tie*, emt. 87–88.
- 15 Laaksonen, *Kamppailijoilta dojolta tatamilta*, emt. 77–78; Malmberg, J. *Aikido-lehti* 2/1980, 12; Kazuo Igarashin haastattelu, *Nakai* 14/1997, 29; Pertti Lehvälaihion haastattelu 8.3.2003.
- 16 SaiL:n toimintakertomukset vuosilta 1988–2000, SaiL.
- 17 Perttula, *Aikido 20 vuotta Suomessa 1990*, emt. 12; *Aikido-lehti* 1/1979, 5–6; Silenius, P. *Aikido-lehti* 2/1987, 12–15; *Aikido-lehti* 2/1985, 4, 6, 10.
- 18 Juhani Laisin haastattelu 13.4.2006.
- 19 Pertti Lehvälaihion haastattelu 8.3.2003; Aikido 25 vuotta Suomessa, *Budo-express* 5–6/1995, 10; SaiL:n toimintakertomukset vuosilta 1991–2000, SaiL.
- 20 Koskinen, R. *Aikido-lehti* 2/1988, 22; SaiL:n toimintakertomukset vuosilta 1987–1991, SaiL.
- 21 Petteri Sileniuksen haastattelu 2.3.2002; Silenius, *Aikido harmonisen voiman tie*, emt. 101; Trygve Forssténin haastattelu, *Aikido-lehti* 1/1999, 16; SaiL:n toimintakertomukset vuosilta 1991–2000, SaiL.
- 22 SaiL:n toimintakertomukset vuosilta 1987–2000, SaiL; Perttula, *Aikido 20 vuotta Suomessa 1990*, emt. 12.
- 23 SaiL:n toimintakertomukset vuosilta 1988–2000, SaiL.
- 24 SaiL:n toimintakertomukset vuosilta 1988–2000, SaiL.
- 25 Aikidoseurat kutsuivat joitakin ulkomaisia opettajia myös ennen vuotta 1988, mutta niitä ei ole tilastoitu liiton vuosikertomuksiin.
- 26 SaiL:n toimintakertomukset vuosilta 1970–2000, SaiL.
- 27 Rainer Variksen haastattelu 12.4.2006.
- 28 Vesterinen, I. 1987. *Japanilaiset. Japanin kulttuurin antropologista tarkastelua*, Helsinki, Gaudeamus, 246.

- 29 Pranin, S. 1989. *Aiki news* #80. <<http://www.aikidojournal.com/article.php?articleID=438>> 27.2.2006; Shishida, F. 2004, <<http://www.aikidojournal.com/article.php?articleID=626>> 25.1.2006.
- 30 Rautila, H. *Aikido-lehti* 1/2001, 9.
- 31 Suomen Aikidoliitto 2006. *Ohjeet dan-arvojen suorituksista*, <<http://www.finland-aikikai.fi/Ohjeet%20dan-arvojen%20suorituksista.pdf>> 24.4.2006; Juhani Laisin haastattelu 13.4.2006.
- 32 Laisi, J. *Aikido* 2/2000, 15.
- 33 Korpiola, *Budoka-lehti* 3/2000, 5.
- 34 Laaksonen, *Kamppailijoilta dojolta tatamilta*, emt. 44, 67, 69.
- 35 Talonen, J. 2003. Julkaisussa Roiko-Jokela ym., *Kynäniekkoja, kivinyrkkejä, mäkimatteja*, emt., 64.
- 36 Laaksonen, *Kamppailijoilta dojolta tatamilta*, emt. 77.
- 37 Linden, B. *Aikido-lehti* 2/1977, 12; *Aikido-lehti* 1/1979, 6; Martikainen 2002, <http://www.finland-aikikai.fi/aikido.php?sivu=galleria_julkaisut.php&cosa=galleria&node=67&person=109>18.6.2006.
- 38 Laaksonen, *Kamppailijoilta dojolta tatamilta*, emt. 77.
- 39 Eichberg, H. 1987. *Liikuntaa harjoittavat ruumiit*, Tampere, Vastapaino, 36–37.